

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการติดตามผลและวิธีการติดตามผล
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา
3. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ความหมายและความสำคัญของการติดตามผล

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผล ได้มีผู้ให้ความหมายและกล่าวถึงความสำคัญของการติดตาม ดังนี้

การติดตามผล (Follow-up Study)

กู๊ด (Good) , 1973 ได้อธิบายว่า การติดตามผล หมายถึง “การประเมินความก้าวหน้าของบุคคลในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยเครื่องมือ และกระบวนการในการวัด”

สตูปและวอห์นควิสต์ (Stoops and Wahlquist), 1958 มีแนวความคิดว่า “การติดตามผลเป็นการทบทวนเกี่ยวกับโปรแกรมการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาภายหลังนักศึกษาได้สิ้นสุดประสบการณ์ในโรงเรียนของเขา และการติดตามผลยังเป็นเทคนิคสำหรับประเมินความเหมาะสม และความเพียงพอของโปรแกรมการเรียนการสอนทั้งขณะที่ยังอยู่ในกระบวนการ และภายหลังสิ้นสุดกระบวนการแล้ว”

เบอร์ดีกและคณะ (Berdic and others), 1963 กล่าวโดยสรุปว่า การติดตามผล คือ “การรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว”

คลิฟฟอร์ด (Clifford), 1947 กล่าวว่า การติดตามผลเป็นการบริการที่จะให้ข่าวสารจากนักเรียนเก่าเพื่อเตรียมนักเรียนรุ่นใหม่ต่อไป

จากแนวความคิดข้างต้นพอสรุปได้ว่า การติดตามผลเป็นวิธีการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถาบัน โดยการใช้เครื่องมือ เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริง เช่น ปัญหาอุปสรรค คุณภาพ และข้อบกพร่องต่าง ๆ ของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อที่จะได้นำผลเหล่านี้ มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษาในสถาบันให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติในทุกระดับการศึกษา เพราะการติดตามผลมีความจำเป็นและสำคัญ ดังที่ ดาวนิง (Downing, 1966) กล่าวถึงการติดตามผลนักเรียน นักศึกษา ไว้ว่า "การบริการติดตามผลเป็นกิจกรรมหลักที่จำเป็น สำหรับนักเรียน นักศึกษา ทุกระดับ เพื่อจะได้ทราบผลของความมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ ทั้งในด้านการฝึกฝนอาชีพหรืองานต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้ รวมทั้งผลการศึกษาทุกระดับ ปรัชญาของการบริการติดตามผลนั้นถือว่า บริการนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับทุกระดับการศึกษา" ซึ่งเชอตเซอร์และสโตน (Shertzer and Stone, 1971) กล่าวถึงความจำเป็นในการติดตามผลไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อหาข้อมูลว่านักศึกษาเก่าจะประสบผลสำเร็จในงานอาชีพเพียงใด
2. เพื่อช่วยเตือนนักศึกษาปัจจุบันได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะประสบในภายหน้า
3. เพื่อทราบความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน และการให้บริการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษา
4. เพื่อรับแนวคิดในการปรับปรุงการบริการต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษา

ประโยชน์ของการติดตามผล

แฮทช์และสเตฟฟ์ (Hatch and Steffire, 1965) กล่าวว่าข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลอาจนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ

1. ปรับปรุง หลักสูตรโดยอาจเป็นการเพิ่มรายวิชาหรือขยายหลักสูตรรวม
2. เร่งเร้าให้มีการปรับปรุงการสอนที่ดีขึ้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อเน้นความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนให้มากขึ้น
3. เพิ่มคุณค่าของการแนะแนว
4. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน กล่าวคือ เมื่อสถานศึกษาทราบว่าชุมชนต้องการสิ่งใด ก็อาจจัดกิจกรรมเสนอต่อชุมชนทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

จุดมุ่งหมายในการติดตามผล

ในการติดตามผลนั้นมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีผู้ให้ข้อบ่งชี้ของจุดมุ่งหมายในการติดตามผลแตกต่างกันออกไป อนันต์ อนันตรังสี (2517) ได้ให้วัตถุประสงค์ของบริการติดตามผลนักเรียนเก่า เพื่อทราบสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพและปัญหาต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องประสบหลังจากออกจากโรงเรียนไป แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการประเมินผลการแนะแนวและปรับปรุงโครงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตรวจสอบความพร้อมในการประกอบอาชีพของศิษย์เก่า ในแง่ของงานเพื่อให้ความช่วยเหลือศิษย์เก่า รวบรวมเกี่ยวกับโอกาสในงานอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่นักเรียนปัจจุบันทราบความคิดเห็นของศิษย์เก่าเกี่ยวกับการจัดปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สนองความต้องการของนักเรียนให้ได้ดีที่สุด

คลิฟฟอร์ด ที โพลิช (อ้างถึงใน จันทิตา โภจนานา,2524) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการติดตามผลว่า

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นการประเมินผลโครงการแนะแนวและการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง
4. เพื่อทราบข้อดีและข้อบกพร่องของโครงการของโรงเรียนในด้านวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการแนะแนวอาชีพ
6. เพื่อให้ผู้สอนได้ทราบผลการอบรมสั่งสอนของตน

วิธีการติดตามผล

สุชาติ จันท์เอน (2527) ได้กล่าวถึงวิธีการติดตามผลไว้หลายวิธีซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพการงบประมาณ จำนวนนักเรียน ฯลฯ สรุปวิธีการติดตามผลต่าง ๆ ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถามหรือแบบสำรวจ ข้อดีคือประหยัดเวลา แต่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามควรเข้าใจง่าย มีคำถามลักษณะปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น และควรจำหน่ายซองพร้อมทั้งติดดวงตาโพรชนิดถึงโรงเรียนให้เรียบร้อย
2. วิธีการสัมภาษณ์ ข้อดี คือ สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ถูกติดตามได้ดี แต่เสียเวลามาก
3. วิธีการใช้แบบตรวจสอบ สามารถใช้สำรวจทัศนคติ ความคิดเห็นตลอดจนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ แบบตรวจสอบจะรวบรวมคำถามไว้และให้นักเรียนทำเครื่องหมายตอบเท่านั้น
4. การให้นักเรียนบรรยายเกี่ยวกับประโยชน์และข้อบกพร่องของการบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนซึ่งเป็นข้อมูลปลายเปิด ยกแก่การประเมินผล เพราะไม่จำกัดขอบเขตการตอบ
5. การอภิปราย เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. การใช้โทรศัพท์ แต่จะเสียเวลามาก เหมาะที่จะใช้กรณีจำเป็นเท่านั้น วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาวิธีที่สะดวกที่สุดและได้ข้อมูลมากที่สุดคือการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุด

สำนักวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร

สุนิตย์ แวงศักดิ์ (2522) ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูพบว่า ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตทั้งในทัศนะของตนเองและผู้บังคับบัญชาโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในเกณฑ์ดี บัณฑิตเห็นว่าพวกตนได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาเอกร้อยละ 56.19 ด้านวิชาการศึกษา ร้อยละ 77.84 และด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร้อยละ 42.78 ซึ่งเพียงพอแล้วสำหรับการปฏิบัติงาน

เมตตา นพประดิษฐ์ (2525) ได้ติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูภาคใต้ ปีการศึกษา 2521-2523 พบว่าความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นครูของบัณฑิตในทัศนะของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานของบัณฑิตส่วนใหญ่ คือ ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการสอน การบริหารงานในหน่วยงานยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน

ศรีลักษณ์ สง่าเมือง (2525) ได้ติดตามผลมหาบัณฑิตและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต ในทัศนะของมหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชา ผลพบว่ามหาบัณฑิตร้อยละ 70.7 ได้ทำงานด้านการสอนและตรงสาขาที่เรียนมา ส่วนใหญ่ระบุว่าสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไปใช้ในการทำงานได้ดีมากและมีความเห็นว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรในสาขาวิชานี้ ให้มีการศึกษาด้านปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎีให้มากขึ้น ส่วนผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตกับผู้บังคับบัญชานั้นพบว่าทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติ

นุช สุวรรณะขฎ (2525) ได้ติดตามผลศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2519-2523 พบว่าสาเหตุจูงใจในการเข้าศึกษาเพราะต้องการหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ และต้องการเพิ่มวุฒิ ส่วนใหญ่จึงสนใจเข้าศึกษาด้วยตนเองผู้มีส่วนแนะนำบ้างคือเพื่อนและรุ่นพี่ที่เรียนสาขาวิชานั้นมาแล้ว ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อจากผู้บังคับบัญชาในระดับปานกลาง

มหาบัณฑิตรู้สึกว่าการศึกษาในหลักสูตรนี้ทำให้ตนเองมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และได้ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาไปใช้ในเกณฑ์สูง มีความเห็นว่าทุกรายวิชาที่เปิดสอนนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่มีอยู่ไม่เกี่ยวกับการศึกษาในหลักสูตรนี้ นอกจากเรื่องที่ไม่ได้ทำงานตรงตามความรู้ที่ได้เรียนมา ความเห็นของกลุ่มผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิตและอาจารย์ผู้สอนในโครงการฯ เห็นว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความสามารถและมีความรับผิดชอบดี มีบางส่วนเท่านั้นที่บกพร่องควรแก้ไข มีทั้งตัวมหาบัณฑิตเองและโครงสร้างของหลักสูตร

มณฑนา บุญยุพกรณ์ (2528) ได้ศึกษาติดตามมหาบัณฑิตวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2518-2525 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน การทำงาน ความเหมาะสม ระหว่างหลักสูตรกับการทำงาน ผู้บังคับบัญชาประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตว่าอยู่ในระดับดีแต่ควรปรับปรุงด้านภาษาอังกฤษ ความกระตือรือร้นทางวิชาการทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มหาบัณฑิตประเมินการปฏิบัติงานของตนเองว่าอยู่ในระดับดี และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตว่าเหมาะสมดีแล้ว แต่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมยิ่งขึ้น จึงควรปรับปรุงเนื้อหาบางวิชาและจัดประสบการณ์ตรงให้ผลิตได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด

จตุรรัตน์ จันทระเปารยะ (2530) ได้ติดตามผลบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525-2529 ในด้านสภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงานพบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่สามารถทำงานทำได้ภายใน 6 เดือน หลังสำเร็จการศึกษา ทำงานตรงตามสาขาวิชาร้อยละ 69.5 โดยสามารถใช้รายวิชาในสาขาวิชาเอกของตนเองเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ส่วนปัญหาในการทำงานที่สำคัญของบัณฑิต คือภาระงานมากเกินไป และรายได้น้อย ด้านความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต บัณฑิตคิดว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และดีมาก ยกเว้นคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และการตั้งปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาไว้วงหน้า บัณฑิตคิดว่าตนเองอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ด้านการนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากสถานศึกษาไปใช้ในการทำงาน มาโนเอล เอ็ม ปาซิโก-โมลินา (Manuel m. Pacheco-Molina, 1985) ได้ติดตามผลมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากแผนการศึกษาของเมอริดา (Merida Program) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนด้านศึกษาศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าความถี่ การหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่ามหาบัณฑิตเหล่านี้ มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการเรียน การสอน การนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้รับขณะศึกษาอยู่ไปใช้ในการทำงานได้เป็นอย่างดี

ซังติส (Sanctis, 1971) ทำการวิจัยเรื่อง " การติดตามผลคณาจารย์บัณฑิตทางการศึกษา จากแผนกบริหารการศึกษาและการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยรีทเจอร์ (Rertgers University) มลรัฐนิวเจอร์ซี (New Jersey) ปี ค.ศ.1949-1969" โดยสอบถามความคิดเห็นจากคณาจารย์บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชามีความต้องการให้มหาวิทยาลัยสาธิตและฝึกความเป็นผู้นำ รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ ทางการศึกษา ส่วนคณาจารย์บัณฑิตเห็นว่าควรสนับสนุนวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนระดับปริญญาเอก เช่น การสัมมนาการศึกษาปัญหาเฉพาะราย การศึกษาดูด้วยตนเองและการฝึกงานและเห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างเรียนในระดับปริญญาเอกมี

ประโยชน์ในด้านการฝึกทักษะ และด้านการดำเนินชีวิต เช่น ค้นเคยกับเครื่องมือและวิธีวิจัย ความเข้าใจ ชอบเขตในการบริหารงานและมีโอกาสได้ฝึกทักษะในการบริหารงานทางการศึกษา

เคอเคบี (Kirkeby, 1975) ทำการวิจัย เรื่อง "การติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรปริญญาเอกทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมอนทานา (Montana University) ระหว่างปี ค.ศ. 1958-1974 จำนวน 119 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่พอใจในโปรแกรมการเรียนการสอนระดับปริญญาเอก และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่จะกลับไปทำงานยังที่ทำงานเดิม โดยดำรงตำแหน่งทางวิชาการสูงขึ้น ในด้านรายวิชาที่ศึกษานั้นผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าวิชาพื้นฐานทั่วไปมีประโยชน์มากในขณะที่การวิจัยมีประโยชน์น้อยต่อการทำงานและเห็นว่าวิธีการสอนที่ดีที่สุดคือการสัมมนา การอภิปรายและรายงานตามลำดับ

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้ประมวลแนวความคิดเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเรื่องการติดตามผลบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์ คณะวิชาวิทยาการจัดการ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร ในด้านต่าง ๆ คือด้านการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

